

De kleine laatromaanse kerk van Oosternieland is schilderachtig gelegen op een omgrachte wierde. Je loopt er gemakkelijk aan voorbij. Toch is de, ooit aan Nicolaas gewijde kerk een bezoekje waard. De zaalkerk met vijfzijdig gesloten koor werd gebouwd in de tweede helft van de 13^e eeuw. Vrijwel alle vensters behielden hun oorspronkelijke vorm; alleen in de zuidmuur werden enkele vensters later vergroot. Een losstaande toren is in 1822 afgebroken en vervangen door een dakruiter. In 1843 werd de westmuur van de kerk vernieuwd en voorzien van forse steunberen op de hoeken.

Interieur

In het interieur wordt de dieptewerking versterkt door trekbalken die de buitenmuren op hun plaats moeten houden. Daaraan zal te danken zijn dat de complete laatromaanse stenen overwelfing bewaard is gebleven. Kenmerkend is, dat de gewelven laag aanzetten en de muraal- en gordelbogen niet tot de grond toe door lopen, waardoor geen ruimte op de vloer wordt ingenomen. De gewelven zijn verfraaid met ronde ribben die samenkomen in 'stervormige sluitringen'. De beschildering van de ribben is in twee perioden tot stand gekomen: baksteenimitatie in de 13^e eeuw en geometrische vullingen van de gewelfkruinen in de 16^e eeuw. De kerk was er slecht aan toe bij de overdracht in 1981 aan de Stichting Oude Groninger Kerken. Bij de restauratie van 1985-'87 koos men ervoor het zwaar getekende exterieur intact te laten.

Beeldenstorm

Een brede nis met een hoge sokkel in de zuidwand van het koor kan, gezien zijn plaats, hebben gediend als een priesterbank of sedilia. Over enkele verdwenen onderdelen van de katholieke inrichting berichten de ooggetuigenverslagen van de Beeldenstorm in september 1566. De kerkinrichting werd vernield door de lokale edelman Claes van Starckenborgh. Daarbij was volgens priester Everardus Henricus, uit het missaal het 'simbolum (= de geloofsbelijdenis) vuyt gesneden'. Andere boeken waren gestolen of verminkt. Het sacramentshuisje was volgens hem 'nyet in stucken gesmeten, maer van zyn plaetse gestelt opden vloer, ende is ydel zonder eenige monstrantie oft anderssins dair inne'. In de verklaring van kerkvoogd Jacop Jacobs lezen we dat dit huisje tot die tijd 'stonde int middelschet vanden choor'. Uit deze documenten blijkt dat de geconsacreerde hostie in Oosternieland niet, zoals in de meeste kerken, werd bewaard in een muurnis, maar in een sacramentskastje dat in de koorafscheiding was verwerkt. Onbekend is of dit in een koorhek of een doksaal was. Een hooggeplaatst venster in de noordmuur dat later werd dichtgezet suggereert dat er een afscheiding was met een tribune, die door dit venster werd verlicht. Tijdens de Beeldenstorm was ook het stenen altaarblad in drie stukken geslagen. In 1673 werden de twee grootste stukken als drempel voor de toegangsdeur van de kerk gelegd. Daarmee werd dit ooit heiligste onderdeel van de kerk van Oosternieland, door de kerkgangers letterlijk met voeten getreden.

Protestantisme

Het protestantisme bracht niet alleen verlies van oud meubilair, maar ook vernieuwing. In 1659 kreeg de kerk een zilveren avondmaalsbeker met een ingegraveerde voorstelling van de kerk (met ook de in 1822 afgebroken losse kerk). In 1773 werd een eenvoudige eikenhouten preekstoel gebouwd, die zijn huidige plaats in het koor vermoedelijk pas in de 19^e eeuw kreeg. Uit de 18^e eeuw dateren ook de meeste van de met knoppen versierde banken. In 1907 kreeg de kerk een door Albertus van Gruisen gebouwd kabinetorgel uit 1805. Een typisch protestants levensgevoel komt tot uitdrukking in een groot aantal poëtische grafschriften.

© Gebaseerd op tekst van Justin Kroese (ODE: 50-jarig jubileum van SOGK 2019), aangevuld met informatie van Peter Hoffer.

© SOGK 2021, herziene versie